

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 327.7(44+447)

Галина Дутчак

докторант кафедри державного менеджменту

НАДУ при Президентіві України, к.і.н.

ДЕРЖАВНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ І ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ: ПРОРИВ І ПОМИЛКИ

У статті розкрито суть роботи української еміграції у Французькій Республіці, а також застосування офіційними органами влади Української РСР важелів впливу на українські громади. Розкрито співпраця української громади у Французькій Республіці і офіційної політики Української РСР у культурній галузі. Проаналізована робота офіційних органів влади Української РСР у культурній галузі з питання про повернення національних реліквій із Французької Республіки

Ключові слова: Україна, Французька Республіка, Посольство СРСР в Парижі, ЮНЕСКО, ЦК КП України, українська культура, україно-радянський уряд, українські архіви.

Galyna Dutchak

Doctoral student of Public Management Chair of NAPA under the President of Ukraine,

PhD in Historical Sciences

STATE COOPERATION OF UKRAINE AND THE FRENCH REPUBLIC: BREAKTHROUGH AND MISTAKES

The article reveals the essence of the work of Ukrainian emigration in the French Republic, as well as the use by the official authorities of the Ukrainian SSR of the influence on the Ukrainian communities. The cooperation of the Ukrainian community in the French Republic and the official policy of the Ukrainian SSR in the cultural sphere are revealed. The work of the official authorities of the Ukrainian SSR in the cultural sphere on the issue of the return of national relics from the French Republic is analyzed.

Key words: Ukraine, French Republic, USSR Embassy in Paris, UNESCO, Central Committee of the CP of Ukraine, Ukrainian culture, Ukrainian-Soviet government, Ukrainian archives.

Setting of the problem. E. Macron - the new French President sees himself as the ideological descendant of General S. de Gaulle and Francois Mitterrand, with which the most striking pages of the development of Ukrainian-French cooperation in the post-war era are connected. As we see, we are dealing with a new generation of politics, perfectly trained, possessing deep historical knowledge, personal qualities that can bring France back its world championship, which it has largely lost in recent decades.

It is important for Ukraine in the field of culture to prepare and provide a broad civil discussion and submission to the Cabinet of Ministers of Ukraine of the draft Law of Ukraine «On Intangible Cultural Heritage». It is also taking measures to present the elements of the intangible cultural heritage in the relevant UNESCO lists. Work should be done on the creation of lists (elements) of intangible cultural heritage. An inventory of objects (elements) of the intangible cultural heritage of Ukraine has not yet been carried out. Carry out activities to popularize them abroad, artistic and educational events abroad. Analysis of the latest research and publications. The problem of studying of state cooperation between the Ukrainian SSR and the French Republic in the 1980's of the last century has not yet become the subject of a special scientific study. In the historiographical science of public administration, only some aspects of general subjects were raised in the context of studying of state cooperation between Ukraine and the French Republic.

The degree of learning this problem poses a challenge for us - based on all available published and archival sources, to present the true truth about the high interest of the French Republic in Ukrainian culture. A large number of sources used are first introduced to scientific circulation. The information base of the study consists of archival materials stored in the Central State Archives of higher authorities and management of Ukraine (CSAHM of Ukraine). Many dissertations have been devoted to the dissident movement, but few have attempted to write on this subject a comprehensive, analytical study. An author who was able to investigate is a French researcher Cécile Vaissiü. Graduated from the Russian Studies Faculty at the National Institute of Oriental Languages and Civilizations (INALCO, Paris), Doctor of Political Sciences, Professor at the University of Rennes - 2. Her book «For our freedom and yours: dissident movement in Russia» was published in France in 1999, and in Russian translation it came out in 2015. In her study Cécile Vaissiü pays great attention to Ukrainian dissident movement.

© Дутчак Г. О., 2017.

Aim is to study the experience of cultural cooperation between the two states: Ukraine and the French Republic. Statement of the main material. We cite the document: «The greatest heat in 1978 reached the anti-Soviet campaign on the so-called «human rights» during the investigation and trials in the USSR over the «dissidents»: Orlov, Ginzburg, Rudenko, Tykhy, Podrabinyak and others. ... In July 1978, in Paris, a major demonstration of protest against the processes of the so-called «dissidents in the USSR», in which, according to press reports, 12,000 people took part and, for the first time, representatives of leftist parties, including the PCF, a number of anti-Soviet scientific associations and individual scientists issued a call for a boycott of scientific conferences and symposiums organized in USSR, as well as the Olympics-80». In order to get out of this situation, M. Reshetnyak offered the Ministry of Foreign Affairs of the Ukrainian SSR: to make more use of the channels of the related cities of Ukraine and France, the Association «France-USSR» to exchange delegations, artistic and sports collectives, exhibitions organizations. Those methods proposed by M. Reshtnyak no longer worked. It was time for the state party apparatus of Ukraine to think about issues that they simply could not solve. On the basis of an acquaintance with the document dated August 3, 1987, which was sent to the Central Committee of the Communist Party of Ukraine from the Permanent Mission of the USSR under UNESCO, it can be stated that Ukrainians in France began to forget their native language, they were already fully integrated into French culture. Thus, the document notes, Ukrainian language almost no one uses. After the performance in Rouen, the choir named after O. Koshyts from Winnipeg, almost all of the Ukrainian cultural elite presented in it spoke only in French. Therefore, a significant amount of literature, sent by the «Ukrainian Friendship Society» and the society «Ukraine», largely prevails on the shelves of the Ukrainian SSR mission with «dead weight». A poorly solved another problem – propaganda. No French material was sent about Ukrainian culture that would attract Ukrainians in France. Moreover to France were sent works of the classics of Marxism-Leninism, which were not distributed and were not of interest to the citizens of France.

Conclusions. Since 2010, French cuisine has been recognized by UNESCO as part of the world's cultural heritage. One should also consider the Ukrainian cultural figures, which mechanisms should be used to recognize the Ukrainian cultural heritage of Ukrainian cuisine (Ukrainian borsch, pampushky, dumplings, etc.).

Key words: Ukraine, French Republic, USSR Embassy in Paris, UNESCO, Central Committee of the CP of Ukraine, Ukrainian culture, Ukrainian-Soviet government, Ukrainian archives.

Галина Дутчак

докторант кафедри державного менеджмента
НАГУ при Президенті України, к.и.н.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО УКРАИНЫ И ФРАНЦУЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ: ПРОРЫВ И ОШИБКИ

В статье раскрыт смысл работы украинской эмиграции во Французской Республике, а также применение официальными органами власти Украинской ССР рычагов влияния на украинские общины. Раскрыто сотрудничество украинской общины во Французской Республике и официальной политики Украинской ССР в культурной сфере. Проанализирована работа официальных органов власти Украинской ССР в культурной сфере по вопросу о возвращении национальных реликвий с Французской Республики.

Ключевые слова: Украина, Французская Республика, Посольство СССР в Париже, ЮНЕСКО, ЦК КП Украины, украинская культура, украинско-советское правительство, украинские архивы.

Постановка
проблеми

Е. Макрон – новий Президент Франції – бачить себе ідейним нащадком генерала Ш. де Голля і Франсуа Міттерана, з яким пов'язані найбільш яскраві сторінки розвитку україно-французького співробітництва в післявоєнну епоху. Як бачимо, ми маємо справу з політиком нового покоління, прекрасно підготовленим, з глибокими історичними знаннями, особистими професійними якостями, що можуть вернути Франції її першість у світі, яку вона значною мірою втратила за останні десятиліття.

Настав час налагодити пряме співробітництво України і Французької Республіки, щоб вивчивши досвід цієї однієї з провідних культурних європейських держав, отримати відповідь на ключові запитання. Як український народ повинен будувати своє майбутнє? Як створити моделі взаємодії, в якій були б зацікавлені всі сучасні центри сили?

Загальновідомо, що без знання минулого неможливо визначити майбутнє. Щоб передбачити майбутнє, потрібно мати уявлення про всі шляхи розвитку. Відповідно, необхідно розуміти не тільки сучасне, а

й минуле. Варто навести з цього приводу знамениту сентенцію У. Черчилля: «Щоб якнайдалі заглянути в майбутнє, ми повинні глибоко заглянути в минуле». Дуже важливо, щоб нинішнє покоління знало історію державного співробітництва України і Французької Республіки і брало до уваги його уроки. Буде дуже прикро, якщо уроки співробітництва двох держав в гуманітарній галузі 1980 рр., не зважаючи на численні дискусії, конференції, публікації, залишаться не засвоєними сучасними державними управліннями.

Актуальним для України в галузі культури це підготувати та забезпечити для широкого громадянського обговорення та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України проекту Закону України «Про нематеріальну культурну спадщину». А також це життєва заходів щодо представлення елементів нематеріальної культурної спадщини у відповідних списках ЮНЕСКО. Слід працювати над створенням переліків (елементів) нематеріальної культурної спадщини. Досі не проведена інвентаризація об'єктів (елементів) нематеріальної культурної спадщини України. Проведення заходів щодо популяризації їх за кордоном, проведення мистецьких і просвітницьких акцій за кордоном.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема дослідження державного співробітництва між Українською РСР і Французькою Республікою в 1980-х рр. минулого століття ще не стала предметом спеціального наукового дослідження. В історіографічній науці державного управління порушувалися лише деякі аспекти загальної тематики в контексті вивчення державного співробітництва України і Французької Республіки.

Ступінь вивченості зазначеної проблеми ставить перед нами завдання – на основі всіх наявних опублікованих і архівних джерел представити достовірну правду про високу зацікавленість Французькою Республікою українською культурою. Значна кількість використаних джерел вперше вводиться до наукового обігу. Інформаційну базу дослідження становлять архівні матеріали, що зберігаються у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Осмисленню дисидентського руху присвячено чимало публікацій, але мало хто брався написати на цю тему комплексне, аналітичне дослідження. Автору вдалося дослідити праці французької дослідниці Сесиль Вессьє, яка закінчила факультет російських студій у Національному інституті східних мов та цивілізацій (INALCO, Париж), доктор політичних наук, професор університету Rennes – 2. Її книга «За нашу і Вашу свободу: дисидентское движение в России» була видана у Франції в 1999 р., а в російському перекладі вийшла 2015 р. [1]. У своїй праці Сесиль Вессьє значну увагу приділяє українському дисидентському руху.

Мета

Мета статті полягає у вивченні досвіду культурного співробітництва двох держав: України і Французької Республіки.

Виклад основного матеріалу

Як відомо, ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) була створена в листопаді 1945 р. за ініціативою Франції, і її штаб-квартира розташувалася у Парижі. В 1961–1974 рр. функції Генерального директора ЮНЕСКО виконував французький культурний діяч Рене Майо.

Французи, які з повним правом пишуться своєю культурою, одними з перших зрозуміли, що для збереження і успішного поширення національної культури необхідні відкритість суспільства для інших культур, взаємність і рівноправність у культурних обмінах з іншими державами. Французька зовнішня політика в культурній сфері виходить із того, що політичні інтереси не терплять вакууму: навіть незначне послаблення зусиль із захисту своєї культури швидко компенсується іншими державами, іншою культурою. Тому необхідний твердий і методичний спротив нав'язуванню єдиної моделі культури. Ось чому Франція тривалий час відстоювала концепцію «культурної винятковості».

Комісія при ЦК КП України з питань зовнішньополітичної пропаганди та ідеологічної роботи направила інформацію від 21 березня 1979 р. із грифом «таємнича» В. Щербицькому [2, с. 10]. В ній, зокрема, зазначалося, що у Франції прогресивні українці міста Шалетт провели з допомогою викладачів з України і за підтримки мера-комуніста семінар з народної хореографії. Мерія

Шалетта влаштувала експонування від імені товариства «Україна» виставки української вишивки та розпочала підготовку до створення в місті українського культурного центру.

В одному з архівних документів зазначалося, що «... характерною рисою становища української еміграції була політика активізації її реакційної частини.

Імперіалістичні кола посилюють використання буржуазного націоналізму, зокрема українського, в антирадянській підривній діяльності. Націоналістичні організації брали участь у пропагандистських заходах щодо національних прав і релігійних свобод в СРСР і УРСР» [2, с. 10].

І тому був складений план роботи Товариства «Україна» серед української еміграції на 1979 р. З метою розширення зв'язків із українцями, які проживають у Французькій Республіці, пропонувалося ознайомити їх із радянською дійсністю і обговорити питання подальшого співробітництва, а також запросити до УРСР керівників українських самодіяльних колективів «Запорожці» та мера м. Шалетт Жана Луї з дружиною.

На квітень цього самого року на прохання мерії міста Шалетт було заплановано направити до Франції хореографів у складі двох осіб для проведення семінару з учасниками ансамблю «Гопак».

Протягом року згідно з рекомендаціями Постійного представництва УРСР при ЮНЕСКО та на прохання мерії м. Шалетт передбачалося розробити на громадських засадах проект музею Т. Г. Шевченка в м. Шалетт; спільно з Київським музеєм Т. Г. Шевченка підготувати експонати [2, с. 29].

Також пропонувалося за окремим планом публікувати в пресі матеріали про реакційну суть українського буржуазного націоналізму, акцентуючи увагу на згубному впливі, «який український буржуазний націоналізм прагне справляти на зарубіжну молодь українського походження» [2, с. 36].

Для обмеження впливу українських націоналістів завідуючий відділом зарубіжних зв'язків у ЦК КП України А. Меркулов пропонував: регулярно вміщувати в газетах матеріали про розвиток української національної культури, визначні події в мистецькому житті республіки, періодично друкувати матеріали під рубрикою «Пам'ятки України».

Тим часом А. Меркулов надіслав повідомлення Н. Решетняку в Посольство СРСР у Парижі, що в газеті «Свобода» 21 липня 1979 р. була надрукована інформація, що президія СКВУ прийняла рішення звернутися до ЮНЕСКО із протестом-меморандумом про «посилення русифікації на Україні». ЦК КП України прохав М. Решетняка: «приміте меры по обезвреживанию попыток националистов использовать ЮНЕСКО для антисоветской клеветы» [2, с. 56].

В аналітичній довідці «Деякі тенденції і особливості антирадянської пропаганди у Франції» [2, с. 102-110]. Постійного представника СРСР при ЮНЕСКО М. Решетняка, що була відправлена Міністру закордонних справ УРСР Г. Шевелю у 1979 р., зазначалося, що представники уряду та інші офіційні особи в інтересах підтримання добрих міждержавних відносин із СРСР утримуються від прямих антирадянських заяв і висловлювань. Як указувалося в документі, найбільш поширеним напрямом антирадянської пропаганди у Франції останнім часом є спекуляція навколо питань

ня «прав людини в СРСР», і що Франція на цей час є європейським центром дисидентства. Франція стала місцем, куди з'їжджалися люди, що не приймали соціалістичний лад. Це пояснювалося сприятливою ідеологічною ситуацією і атмосферою у Французькій державі.

Прочитуємо далі документ: «Наибольшего накала в 1978 г. достигли антисоветские кампании по вопросам т.н. «прав человека» во время следствия и судебных процессов в СССР над «диссидентами»: Орловым, Гинзбургом, Руденко, Тихим, Подрабиняком и другими. ... В июле 1978 г. в Париже состоялась крупная демонстрация протеста против процессов над т.н. «диссидентами в СССР, в которой, по сообщением прессы, приняло участие 12 тыс. человек и впервые – представители левых партий, в том числе ФКП, целый ряд антисоветски настроенных научных ассоциаций и отдельные ученые выступили с призывом бойкота научных конференций и симпозиумов, организуемых в СССР, а также Олимпиады-80» [2, с. 105].

Щоб вийти із цієї ситуації, М. Решетняк пропонував МЗС УРСР: ширше використовувати можливі канали споріднених міст України і Франції, Асоціацію «Франція – СРСР» для обміну делегаціями, художніми і спортивними колективами, організаціями виставок. Ті методи, що пропонував М. Решетняк, уже не спрацювали. Настав час для державно-партійного апарату України задуматися над питаннями, які просто так вирішити вони не могли.

Із звіту делегації УРСР на VIII регіональній конференції національних комісій у справах ЮНЕСКО європейського регіону, яка відбулась у Мадриді 4–9 травня 1981 р., видно, що питання про спільні дослідження в галузях культури та освіти обговорювалися у Комісії II [3, с. 111].

У виступах багатьох делегатів висловлювалось занепокоєння з приводу того, що в програмах ЮНЕСКО ще недостатньо використовується величезний культурний і науковий потенціал Європи, а діяльність ЮНЕСКО в європейському регіоні у сферах культури й освіти загалом перебуває на низькому рівні. На конференції обговорювалася попередня проблематика спільних досліджень у галузях культури і освіти, куди увійшли також теми, запропоновані делегацією УРСР.

Було досягнуто домовленості щодо створення робочої групи у складі представників Австрії, НДР, Франції, СФРЮ і Голландії з вироблення рекомендацій до наради експертів, яка мала відбутися у Відні навесні 1982 р.

Представники соціалістичних країн, зазначається в документі, у своїх виступах наголошували на невіддільності діяльності ЮНЕСКО в галузях культури і освіти від актуальних соціально-політичних проблем сучасності. З боку представників західних держав спостерігалось намагання відокремити програму спільних досліджень ЮНЕСКО від ідей Заключного Акта НБСЕ, а до проблематики спільних проектів ЮНЕСКО вони вносили переважно теми утилітарного, аналітичного спрямування [3, с. 112].

Конференція затвердила чотири рекомендації з цього питання. За ініціативою Іспанії і підтримки соціалістичних країн була прийнята рекомендація про прискорення організації так званого Європейського банку інформації з питань культури, про який ішлося в Заключному Акті НБСЕ. Інші рекомендації, частину з

яких розробило або підтримало співтовариство соціалістичних країн, були спрямовані на розвиток і активізацію співробітництва національних комісій у справах ЮНЕСКО в галузях культури і освіти. Були підтримані також пропозиції щодо активізації діяльності науково-дослідних європейських центрів ЮНЕСКО.

Обговорення питань європейського співробітництва на конференції в Мадриді підтвердило зацікавленість більшої частини делегації в розширенні різноманітних форм і методів співпраці держав з різними соціально-політичними системами у сферах діяльності ЮНЕСКО. Було відзначено, що домовленість про конкретні заходи у сфері загальноєвропейського співробітництва сприятиме покращанню в регіоні взаєморозуміння в інтересах поглиблення процесів розрядки.

«В цілому зміст і гострота дискусій на конференції досить яскраво віддзеркалювали загальний стан міжнародного становища в Європі. Наслідки обговорення питань порядку денного і спрямованість прийнятих конференцією рекомендацій зайвий раз підтвердили, що соціалістичні країни займають у ЮНЕСКО конструктивну, наступальну позицію, що дає підстави утверджувати ЮНЕСКО в площині активного сприяння вирішенню важливих проблем сучасності. Показово, що позиція соціалістичних країн здобуває досить активну підтримку з боку нейтральних держав регіону.

Із звіту представників УРСР про участь у роботі 113-ї сесії Виконавчої ради ЮНЕСКО за місяць (2 вересня – 2 жовтня) 1981 р. видно, що в комітеті з конвенцій і рекомендацій точилася гостра боротьба з приводу повідомлення про порушення прав людини у сферах компетенції ЮНЕСКО. Із 43 повідомлень «9 являли собою провокаційні і наклепницькі видумки про Радянський Союз, 4 в тому числі мали відношення до Української РСР (М. Руденко, В. Кислик, В. Стус, А. Корегін).

Розгляд семи повідомлень було перенесено з попередньої сесії. Вони були доповнені новою інформацією авторами цих повідомлень, а дві скарги (В. Стус, А. Корегін) з'явилися вперше» [3, с. 188-189].

Як зазначається в документі, представники СРСР і УРСР рішуче засудили спроби США і їх союзників за допомогою різного роду антирадянських, сіоністських і емігрантських організацій, що виступають як автори «скарг», використовувати ЮНЕСКО для втручання у внутрішні справи СРСР. Вдалося добитися визнання недопущення двох скарг проти СРСР, а ще одна була знята її авторами, тобто особами, про яких у них йшлося, було прийнято рішення покинути Радянський Союз. Із документа видно, що особливо гостро обговорювалися повідомлення, що стосувалися Н. Руденко, В. Стуса і А. Сахарова. Високу активність при цьому виявили представники США і ФРН.

Прихід до влади соціалістів на чолі із Ф. Міттераном у 1981 р. характеризувався загостренням радянсько-українських відносин, і, як тоді це кваліфікувалося в Москві, «антирадянським» спрямуванням політики французького керівництва в цілому різкою критикою на Заході радянського режиму, особливо з питання прав людини. Період 1981–1984 рр. був позначений максимальним падінням іміджу Радянського Союзу у Франції, зокрема у зв'язку із установкою ракет середньої дії, направлених на Європу, війною в Афганістані, тиском на Польщу, продовженням переслі-

дування інакомислячих, заборонаю на виїзд за кордон всесвітньо відомому кінорежисеру А. Тарковському та багатьма іншими великими і малими прорахунками у політиці СРСР.

Практично вся інтелектуальна еліта Франції в той період відвернулася від Радянського Союзу, пропагуючи неприйнятність усього радянського. Але як це не парадоксально, незважаючи в цілому на цілковите несприйняття політичної і моральної атмосфери, культурний обмін між Францією і СРСР і надалі нормально розвивався на стабільній основі, регулярно підписувалися протоколи.

Період після 1985 р. у міждержавному співробітництві між Французькою Республікою і СРСР, в тому числі у сфері культури, названий періодом «відкритості». Прихід у березні 1985 р. до влади М. Горбачова і початок перебудови в СРСР сприяв тому, що атмосфера культурних зв'язків між Францією і СРСР значно потеплішала. Зацікавленість французів до життя СРСР стала стрімко підвищуватися.

На підставі ознайомлення із документом від 3 серпня 1987 р., що надсилався у ЦК КП України із Постійного представництва СРСР при ЮНЕСКО, можна констатувати, що українці у Франції почали забувати рідну мову, вони вже цілком інтегрувалися у французьку культуру. Так, зазначається в документі, українською мовою майже ніхто не користується. Після виступу в м. Руані хору ім. Кошиця із Винніпега, присутня на ньому майже вся українська культурна еліта розмовляла виключно французькою мовою. І тому значна кількість літератури, що надсилалася «Українським товариством дружби» і товариством «Україна», здебільшого осідає на полицях представництва УРСР мертвим вантажем» [4, с. 37]. Неналежно вирішувалася ще одна проблема – пропаганди. Не надсилалися матеріали французькою мовою про українську культуру, що приваблювало б українців у Франції. Зате у Францію надсилалися твори класиків марксизму-ленінізму, які не розповсюджувалися і не становили інтересу для громадян Франції.

Голова правління Українського фонду культури Б. Олійник звернувся в МЗС України з проханням організувати роботу з виявлення українських національних цінностей за кордоном. Звичайно, МЗС України розглядало це питання, адже таке саме прохання надходило в МЗС України від Радянського фонду культури. «Ясно, що в роботі із еміграцією на початковому етапі краще говорити про виявлення національних реліквій і їх каталогізацію, не згадуючи про завдання повернути їх на Батьківщину» [5, с. 31] – писав Постійний представник УРСР при ЮНЕСКО В. Скофенко у МЗС України 15 квітня 1988 р. Спочатку передбачалося не змішувати ці два завдання, оскільки це могло налякати емігрантів у Франції і «дозволить націоналістам протидіяти нашій кампанії». На думку представництва, потрібно було широко оповістити співвітчизників за кордоном про шляхетні наміри Українського фонду культури, про ініціативу, що виходить від культурної громадськості України. Краще всього було б, зазначалося в документі, надати цій події форми звернення видатних діячів української культури до земляків за кордоном і надрукувати його в українських і в деяких українських зарубіжних українських газетах «прогресивного і петлюрівського толку. Було б абсолютно логічно, якщо б таке звернення підписали окремі інтелектуали із емі-

грантського середовища, але боюсь, що це поки що не реально» – писав В. Скофенко. Що стосувалося Французької Республіки, то деякі українські національні цінності мали міститися в бібліотеці С. Петлюри в Парижі. У бібліотеці також можна було б дізнатися і про інші культурні цінності у Франції. «Зрозуміло, що ніхто із наших товаришів ще не наслідуювався звертатися в цю бібліотеку» – вказувалося в документі. Звичайно, що у Французькій Республіці на той час була багата колекція українського мистецтва. Зокрема, спадщина Ю. Кульчицького та І. Вінників перебувала на збереженні в Сарселі, спадщина С. Лифаря та його колекція культурних старожитностей та багато інших цінностей так і залишилися у Франції. На жаль, Україна на той час до цього питання поставилася байдуже, і національні культурні цінності згодом були розпродані.

Повертаючись до цього питання, слід зазначити, що у звіті Постійного представника СРСР при ЮНЕСКО В.Скофенка від 28 грудня 1988 р. у «центр» під грифом «таємно» повідомлялося, що за дорученням Українського фонду культури ведеться пошук українських культурних цінностей у Франції. На той час були знайдені цінні архівні матеріали про життя і творчість Марка Вовчка, які планувалося сфотографувати і направити Українському фонду культури. Як бачимо, про повернення оригіналів українських цінностей французька сторона переговорів і не розпочинала. Зате, як записано в документі, була: «...оказана допомога в заключенні сделки с Я.Геник на продажу в Париже картин украинских советских художников» [6, с. 53].

Заслугує на увагу звіт В. Коптілова, радянського співробітника Секретаріату ЮНЕСКО, про лекцію в м. Доле (департамент Жюра) 17 червня 1989 р. У ньому йдеться про те, що у молодіжному центрі місцевого відділення м. Доль товариства «Франція-СРСР» В. Коптілов виступив із лекцією на тему: «Велика французька революція і російська література» [7, с. 2]. На лекції майже не було молоді, за винятком двох осіб, решта були особи похилого віку. Із запису в щоденнику В. Коптілова стає відомо, що після лекції він мав розмову з активісткою і ветераном Компартії Франції м. Доль, Жюра Сюзанною Доль, яка на той час очолювала місцеве відділення товариства. Коли В. Коптілов запитав у С. Доль про причини відсутності молоді на лекції, вона відповіла: «що це типово для теперішнього часу явище. Вся робота тримається на нас, старших людях. ...Молодь закривається у своєму світі особистих потреб – в цілому відвертається від політики. Молодих активістів знайти дуже складно. А дехто із молодих просто відвертається від нас і говорить про «занепад комуністичної ідеології» [7, с. 3-4]. В. Коптілов пропонував: для того, щоб «оживити» французьку молодь, організувати поїздки українських молодіжних делегацій і груп не тільки до Парижа, а й по французькій провінції. Особисті контакти молоді двох держав могли б підвищити активність французької молоді. Проте, ця ідея не була підтримана МЗС України.

Можна констатувати, що кінець 1980-х рр. керівництво держави розуміє, що у сфері зовнішньої політики потрібно повністю змінювати тактику і стратегію співпраці із Французькою Республікою. Так, була досягнута домовленість про проведення в штаб-квартирі ЮНЕСКО у березні 1989 р. виставки, присвяченої 175-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. З метою

популяризації культурного надбання Української РСР було запропоновано два проекти: підготовка для видання в ЮНЕСКО монографії про життя і творчість Івана Франка і навчального посібника, присвяченого історико-культурному заповіднику «Софійський собор у Києві» [6, с. 49].

Також у цей час українські дипломати Постійного представництва ЮНЕСКО зверталися з проханням у ЦК КП України, що у зв'язку з приєднанням УРСР до Конвенції про охорону культурного надбання необхідно підготувати перелік найбільш визначних пам'яток для внесення їх у Список світового природного і культурного надбання. До цього слід додати, що, започаткована у 1990-ті рр., ця прекрасна ідея втілювалася в життя і є на сьогодні актуальною.

У 1995 р. завершилася ера Ф. Міттерана, до 2007 р. на чолі Франції стояв президент-голліст Жак Ширак. І можна стверджувати, що всі ці роки культурна дипломатія залишалася особливістю французької зовнішньої політики, а Генеральна дирекція із культури, науки і технічних зв'язків – її головним інструментом.

Виступаючи у рамках Другої міжнародної зустрічі із питань культури, що відбувалася в ЮНЕСКО в лютому 2003 р., Ж. Ширак знову зазначив: «Культура не повинна поступатися місцем комерції. Саме вона дасть нам зброю, щоб відповісти на нові виклики людства, якою є глобалізація... На цьому твердженні базується культурна політика Франції... Відкритий для обміну, наш народ не бажає уніформізації культури... Тому Франція, для якої культура не є просто розвагою або чимось другорядним, залишається вірною своїй особливій культурній політиці, адаптуючись при цьому до змін, що відбуваються у світі» [8, с. 111].

На сьогоднішній день, на нашу думку, залишається актуальним для Міністерства культури України:

- опрацювання шляхів організації пошуково-дослідних заходів, спрямованих на виявлення та втраченого українського культурного надбання у Французькій Республіці і його повернення до України;
- створення електронного реєстру культурних цінностей, які пов'язані з історією українського народу і перебувають у Французькій Республіці;
- ведення Реєстру культурних цінностей, які знаходяться в розшуку за запитом Французької Республіки;
- слід відновити випуск щорічника «Повернено до України», а запропонувати видання «Національної книги» присвяченої культурними надбанням українців у світі;
- обмін виставковими проектами між музейними закладами України та Французької Республіки;
- розробити проектну програму стажування представників української сторони з метою ознайомлення із французьким досвідом моріторингу об'єктів всесвітньої спадщини;
- проведення круглого столу на тему: «Імплементція Рамкової Конвенції Ради Європи для суспільства» для державних службовців (начальники обласних управлінь культури).

Висновки

Не слід забувати про те, що протягом двох століть французька мова була, по суті, другою мовою у Російській імперії. Українське дворянство

і просто освічені люди вільно володіли мовою, що в свою чергу і зробило великий вплив на сприйняття нами французької культури і Франції в цілому.

З 2010 р французька кухня визнана ЮНЕСКО частиною світового культурного надбання. Слід подумати і українським культурним діячам, які механізми застосовувати щодо визнання світового культурного надбання ЮНЕСКО української кухні (український борщ, пампушки, галушки тощо).

Література.

1. Вессье Сесиль. За нашу и Вашу свободу: диссидентское движение в России». – М.: «Новое литературное обозрение. – 576 с.
2. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 25, спр. 1891.
3. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 25, спр. 2295.
4. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 25, спр. 3207.
5. ГДА МЗС України, ф. 1, оп. 3, спр. 6558.
6. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 25, спр. 3372.
7. ГДА МЗС України, ф. 1, оп. 3, спр. 6729.
8. Косенко Сергей. Мягкое могущество в твёрдой упаковке / Сергей Косенко. – М. : МГИМО-Университет, 2011. – С. 111.